

O naših agrarskih operacijah in dotičnih zakonih.

Spisal dr. E. Volčič.

(Dalje.)

b) Stranke in njih zastopniki.

V agrarskem postopanju ločiti je 1.) neposredne vdeležence (unmittelbar Betheiligte), h katerim spadajo sodeležniki (Theilgenossen) po §-u 20. r. in u. dež. zak. in pa osebe, vdeležene v zmislu §-a 23. istega zak., 2.) posredne vdeležence (mittelbar Betheiligte).

Sodeležniki so ob kratkem: resnični sopesestniki ali solastniki skupnega zemljišča (§ 20. loc. cit.). Drugi neposredni vdeleženci v zmislu §-a 23. dež. zak. so osebe, katerim pristojna pravica do povratnih opravil, zlasti do perijodičnih davščin, katere morajo vsi ali posamni sodeležniki kot taki dajati za užitek splošnih zemljišč ali njih posameznih delov.

Ta davščina je slična nekaki dedni zakupnini ali večni dači in možno, da se še kje nahaja po Slovenskem.

Ti vdeleženci se smejo, tudi ko bi ne bili sami sodeležniki, razdelbenih in uredbenih obravnav vdeleževati v toliko, v kolikor je potrebno, da dobé njim pristojne zahteve in pravice veljavnost in zadostilo

Posredni vdeleženci so vpravičenci, ki imajo vknjiženo kako služnostno ali drugo vknjižljivo — tudi zastavno — pravico na zemljišči, privzetem v razdelbo ali uredbo, ali na tuji užitni pravici, držeči se tega zemljišča, ali pa na onem zemljišči, s čegar posestjo je združena ta užitna pravica.

Posredni vdeleženci se radi svojih pravic smejo vdeleževati postopanja, toda s svojim vgovorom ne morejo braniti razdelbe

ali uredbe; k obravnavam krajnega komisarja jih ni treba vabiti, toda oni se jih smejo vdeleževati. Oblastva pa morajo vselej paziti, da se z razdelbo ali uredbo ne krajšajo pravice posrednih vdeležencev (§-i 25.—28. r. in u. dež. zak.).

Izmed vpravičencev smejo samo sodeležniki predlagati uvod agrarskih operacij. Ta okolnost sicer ni določena v dotičnem poglavju zakona (§ 50. in nasl. r. in u. dež. zak.), kjer bi po nejasnem besedilu zakona tudi služnostni vpravičenci imeli to uvodno moč, toda posnemati se da iz vpliva, ki je dovoljen drugim vpravičencem (§ 23. in dr. r. in u. dež. zak.). Že preje je omenjeno, da so sodeležniki pri nas le soprosetniki ali solastniki, ker služnostni vpravičenci imajo na Kranjskem le pravico zahtevati odkup svojih pravic toda ne po tem zakonu in pri agrarskih oblastih, temveč po zakonu z dne 8. januarija 1889, št. 7. dež. zak. pri političnem oblastvu.

Vpravičenci se imajo zastopati osebno ali pa po zakonito izkazanih pooblaščenih. Moralne in fizične osebe, nezmožne za dejanja, zastopajo isti kakor pri spornih postopkih. Crkveno imovino zastopa crkveni predstojnik, crkvene nadarbine (prebende) dotični uživalec; duhovske skupščine (kongregacije in redove) samostanski predstojnik s svojim namestnikom.

Ako so take osebe pri razdelbi in uredbi gledé svojega osebinskega premoženja same vdeležene, vdeleževati se morajo zanje njih namestniki ali pooblaščenci teh namestnikov. Skupno zastopanje sodeležnikov je dopuščeno le pri pogajanji o prevzetji prirastka skupnih ali v razdelbo privzetih zemljišč, ki se pri ocenitvi posamnih zemljišč ni vcenil (§ 36. r. in u. zak.).

Nedvojbeno pa sme sodeležnik z rednim pooblastilom zastopati svoje sodeležne pooblastitelje brezuvetno pri vsem postopanju ravno tako kakor sme zastopati jedna sporna stranka vse njo pooblaščujoče sodruge. Vender ima krajni komisar določati, kedar se mu vidi primerno, da pooblastitelje pozove osebno.

Pooblastila se smejo dati tudi na zapisnik pred krajnim komisarjem, pred sodiščem ali pred županom, ista ne smejo obsezati nobenih omejitev ali pridržkov gledé potrditve po pooblastitelji. Zakonski, neločen mož velja do izrečnega ženinega preklica tudi brez pooblastila za pooblaščenca svoje žene (§ 40. r. in u. dež. zak.).

Dopuščeni so tudi pravni zastopniki, pri obravnavah pa in sicer stvarni izvedenci. Za prejemanje vročil, morajo vdeleženci, ki stanujejo izven sodnega okraja, kjer se vrši agrarsko postopanje, kakor tudi po skupnem interesu vdeležene stranke na poziv krajnega komisarja imenovati skupnega pooblaščenca, sicer ga postavi krajni komisar sam (§-a 33. in 39. r. in u. dež. zak., § 52. r. in u. ukaz.). Več solastnikov kake do skupnega zemljišča sodeležne domačije ima skupaj samo 1 glas ter velja to za odločilno, kar odloči njih večina, izračunjena po velikosti deležev posameznih solastnikov. Kedar je razmerje solastinskih deležev sporno, tedaj velja, da so vsi deležniki jednako vpravičeni. Če se glasovi solastnikov jednako porazdele, obvelja oni glas, ki je razdelbi ali uredbi ugodnejši.

Ako je pri taki domačiji razdeljeno sodeležniško pravo na glavnega in užitnega lastnika, tedaj jo zastopa le užitni lastnik. Kedar je last takošnega posestva sporna, tedaj je vpravičen glasovati njegov posestnik. Kedar je posest sporna, tedaj morajo stranke, ali, ako te opuste, mora deželna komisija postaviti skupnega glasovalca (§ 38. r. in u. dež. zak.).

B. Agrarsko postopanje.

Agrarsko postopanje za r a z d e l b o skupnih zemljišč uvede se le na provzročitev (provocatio) sodeležnikov ali občine, ono za r e g u l a c i j o (uredbo) pa je uvesti tudi uradoma:

- 1.) kedar jo politično deželno oblastvo spozna v javnem interesu za potrebno;
- 2.) pri glavnih razdelbah, v kolikor se ne izvrši nadaljnja nadrobna razdelba.

Razdelba je ali glavna ali nadrobna (General- und Specialtheilung).

G l a v n a razdelba skupnih zemljišč je njih razdelitev na dvoje ali več skupin 1. med bivšimi gosposkami na jedni, občinami ali bivšimi podložniki na drugi strani, ali 2. med županijami ali občinskimi oddelki, ali 3. med županijami ali občinskimi oddelki na jedni in med poljedelskimi združbami na drugi strani.

Glavna razdelba se ima zgoditi na prošnjo (provokacija) te ali one navedenih strank, med katerimi je izvršiti razdelitev. Provokacija od županije se mora opirati na sklep občinskega

odbora, kateri je potrdil deželni odbor. Provokacijo v imenu občine ali občinskega oddelka sme uradoma vložiti tudi deželni odbor sam.

Kedar izhaja provokacija od nekdanjih podložnikov, od kakega občinskega oddelka ali kake poljedelske združbe, treba je k temu najmanj ene tretjine vseh sodeložnikov izmed vpravičenih nekdanjih podložnikov, oziroma članov občinskega oddelka ali poljedelske združbe.

Taka zemljišča, ki so bila s pritrditvijo deželnega odbora vsled zemljiške razdelitve, izvršene v dobi od 1. januarja 1861. l., dok je stopil agrarski zakon v moč (1. septembra 1888. l.), odkazana občini ali občinskemu oddelku, se ne smejo zopet deliti, ako prošnje ne vložijo sam deželni odbor.

N a d r o b n a razdelba skupnih zemljišč je ali nadaljnja razdelba pri glavni razdelbi pripalega skupnega deleža ali nadrobna razdelba skupnega zemljišča med vpravičence sploh.

Po zakonskem besedilu se nadrobna razdelba ne more vršiti sama ob sebi, kedar je med sodeložniki kaka bivša gosposka, kaka županija ali kak občinski oddelek, temveč je v takih slučajih provzročiti ob enem glavno razdelbo. Brez glavne razdelbe je nadrobno provzročiti le 1. med nekdanjimi podložniki, 2. med člani poljedelske združbe, 3. med sovpravičenci do spolovin ali menjalk (Wechsel- oder Wandelgründe).

Dotična provokacija mora izhajati najmanj od jedne tretjine vseh sodeložnikov skupnega zemljišča.

Pri provokacijah za glavno ali nadrobno razdelbo, kakor tudi za uredbo, šteti so sodeložniki le po glavah, ne po obsegu njih pravic.

Neumestno je določeno, da treba, kedar so sodeložne tudi navedene juridične osebe, izvršiti pred vsem glavno in potem šele nadrobno razdelbo, ker ako se tega drži, je mnogo razdelbenega dela podvojiti ter zemljiške skupine se po kakovosti in vrednosti ne morejo odkazati tako pravilno, kakor je to možno pri sami nadrobni razdelbi.

Po zakonski določbi je seveda za provokacije glavne razdelbe treba, kjer je več sodeložnikov pri sodeložni stranki, $\frac{1}{3}$ članov te sodeložne stranke, pri nadrobni razdelbi pa je potrebna $\frac{1}{3}$ vseh

sodeležnikov (§-i 50. in nasl. r. in u. dež. zak., §-i 67. in nasl. r. in u. ukaz; novela z dne 3. septembra 1894, št. 27. dež. zak.).

Po koroškem zakonu z dne 5. julija 1885, št. 23. dež. zak. ima v tem slučaju provokacija za glavno razdelbo izhajati vsaj od $\frac{1}{4}$ istih sodeležnikov, pri nadrobni razdelbi zadostuje $\frac{1}{10}$ vseh k skupnemu užitku vpravičenih, kedar pa ni 10 sodeležnikov, sme vsak posameznik zahtevati razdelbo.

„Občinski oddelek“, ki je upoštevati pri provokaciji glavne razdelbe, po kranjskem občinskem redu sploh ni znana naprava in se v praksi jednači soseski ali podobčini po II. poglavji občinskega reda z dne 17. februvarija 1866. l. Po naši misli pa občinski oddelek oziroma soseska ali podobčina ni vsaka vas. Ako hočeta torej dve vasi razdeliti skupno zemljišče le glavno na dvoje skupin, tedaj ne bode vselej prositi za glavno razdelbo temuč, ker so vpravičenci obeh vasij imeti le kot člani jedne poljedelske združbe, dopustna bode le nadrobna razdelba, ki pa dejanski vodi do prilično iste svrhe, kajti vpravičencem iste vasi odkazati bodo oddelilna zemljišča itak v obližji vasi skupno, ter sodeležniki, ki niso provzročili razdelbe, smejo ostati v skupnosti (§ 82. r. in u. dež. zak.).

Za „poljedelsko združbo“ govori navadno tudi vknjižba v zemljiški knjigi, kjer so vknjiženi posestniki posameznih domačij brez ozira na bivališče. Vsekako je upoštevati pred vsem zemljiško-knjižno stanje, seveda ne samo v glavni knjigi, nego skupno z vknjižbenim titulom, razvidnim v zemljiškoknjižni zbirki, ter bode določiti od slučaja, je-li provzročiti glavno ali nadrobno razdelbo. Kakor je prej povedano, je to vprašanje pomembno zaradi različnega števila sodeležnikov, ki je v jednom ali drugem slučaju potrebno za provzročitev agrarske operacije.

Singularne razdelbe, to je oddelila in izobčila jednega ali več sovpravičencev tako, da ostali sovpravičenci ostanejo v skupnosti, ni možno provzročiti po tem zakonu ter prepušča se posamnim sodeležnikom doseči tako razdelbo po redni pravdni poti (§ 52. r. in u. zak.).

Ako je provokacijo napravilo manj kakor $\frac{1}{3}$ sodeležnikov, tedaj ostanejo oni, ki so jo vložili, še 6 mesecev od dobe nje vložitve nanjo vezani za slučaj, ako se v tej dobi s pristopom drugih sodeležnikov doseže zadostno število (§ 59. r. in u. dež. zak.).

Gledé skupnih gozdov se sme provzročena glavna ali posebna razdelba v obče izvršiti samo v toliko, v kolikor ni to kvarno skrbnemu gojenju posameznih gozdnih delov in primernemu gospodarstvu ž njimi (§ 53. r. in u. zak.). Kranjski zakon ne določa, se sme li odbiti formalno prava provzročba za razdelbo drugih kakor pogozdenih skupnih zemljišč. § 15. koroškega zakona določa, da je razdelba sploh zavrniti le tedaj, če bi se ž njo oškodilo pravo gojenje posamnih delov ali glavno gospodarstvo posamnih sodeležnikov. Če se razdelba odbije, tedaj se ima uvesti regulacija.

Gledé provzročitve uredbe na skupno zemljišče nanašajočih se užitnih in oskrbovalnih pravic velja isto kakor pri razdelbah (§-a 55. in 56. r. in u. dež. zak.).

Provzročitve so vlagati pri deželni komisiji, oziroma po besedilu zakonske naredbe, pri načelniku deželne komisije.

Dotični predlog pa je po zakonitem predpisu lahko prepodati pismeno ali dati ga na zapisnik pri političnem okrajnem oblastvu, pri kakem v tem političnem okraji poslujočem krajnem komisarji, pri kakem advokatu ali pri kakem c. kr. notarju, da ga pošlje načelniku deželne komisije. Morda zaradi formalne točnosti odrejeno je torej v sestavo oziroma v sprejem provokacij nekako usposobljeno osebje; vendar se praksa na to določilo ne ozira in deželna komisija sprejema provokacije, naj pridejo od kogar koli.

(Konec prihodnjič.)

Uživajo li dolžniki vkupnih zastavljenin pravico na mejsebojno povračilo tujega, na onih nepremičninah počez vknjiženega dolga?

To vprašanje je bilo prav za prav rešiti v onem jako zanimivem pravdnem slučaju, kateri sta pod naslovom „k vprašanju stvarne korealnosti“, odnosno „correalitas realis“ razpravljala g. dr. Triller kot tožnikov zastopnik, pa g. dr. Babnik kot toženčev namestnik akademično v 1, odnosno 3. številki tega lista.